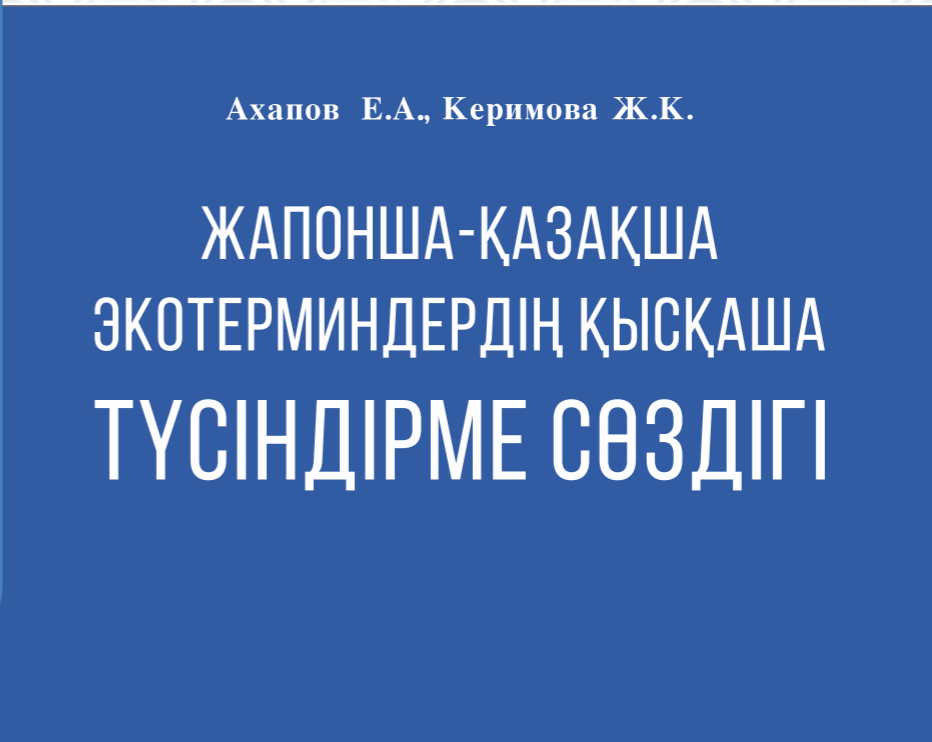
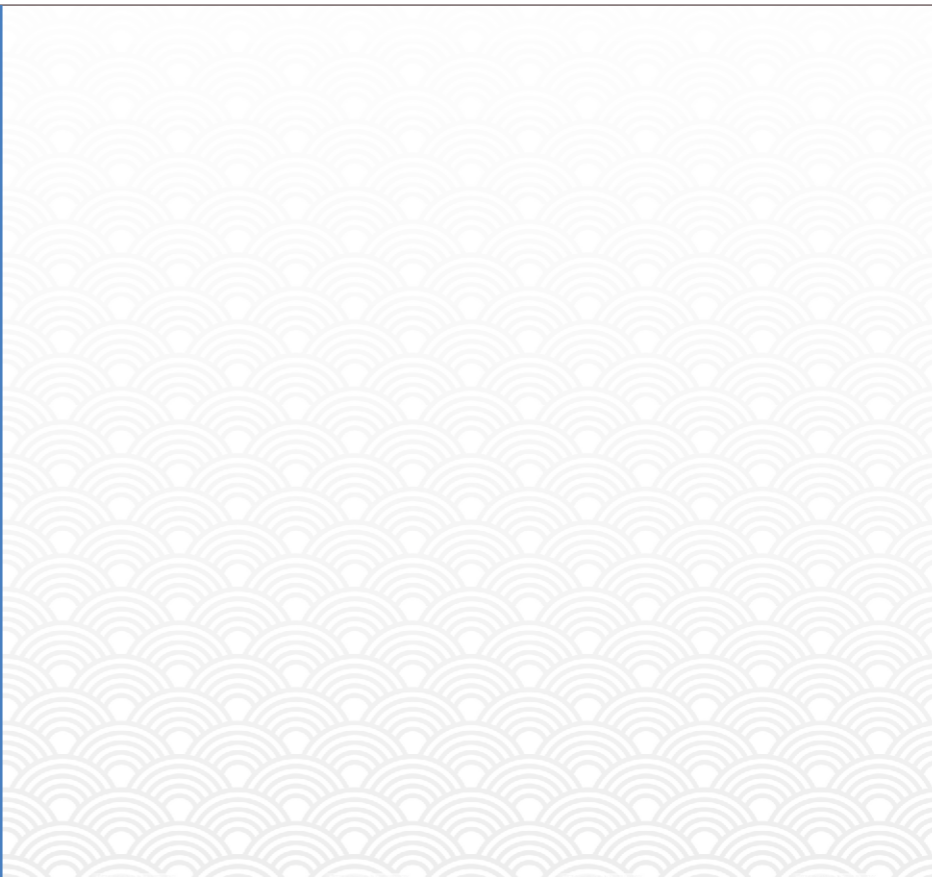


ISBN 978-601-04-6129-1



www.magkazu.com



Ахапов Е.А., Керимова Ж.К.

ЖАПОНША-ҚАЗАҚША  
ЭКОТЕРМИНДЕРДІҢ ҚЫСҚАША  
ТҮСІНДІРМЕ СӨЗДІГІ

ҚАЗАҚ  
УНИВЕРСИТЕТІ  
БАСПАҒЫ

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

---

Е.А. Ахапов  
Ж.К. Керимова

ЖАПОНША-ҚАЗАҚША  
ЭКОТЕРМИНДЕРДІҢ  
ҚЫСҚАША ТҮСІНДІРМЕ  
СӨЗДІГІ

Алматы  
«Қазақ университеті»  
2023

ӘОЖ 502/504 (038)

КБЖ 20.1 я2

А 93

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті  
шығыстану факультеті Ғылыми Кеңесі (№8 хаттама, 25.04.2022 жыл)  
және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен  
(№1 хаттама, 29 қыркүйек 2022 жыл) ұсынылған*

**Пікір жазғандар:**

география ғылымдары докторы, профессор **К.Д. Каймулдинова**  
Ph.D докторы, аға оқытушы **Б.К. Ақын**

**Ахапов Е.А., Керимова Ж.К.**

А 93 Жапонша-қазақша экотерминдердің қысқаша түсіндірме  
сөздігі / Е.А. Ахапов, Ж.К. Керимова. – Алматы: Қазақ  
университеті, 2023. – 81 б.

**ISBN 978-601-04-6212-0**

Бұл басылым – жапон тілін оқып үйреніп жүрген жас мамандардың қоршаған орта саласындағы экологиялық терминдерге қатысты білімін тереңдету мен сөздік қорын толтыруға арналған. Сөздікте заманауи Жапонияда жиі қолданылатын жапон тіліндегі экологиялық терминдердің қазақ тіліндегі түсіндірмесі берілген. Әр терминге анықтама беріліп, олардың қолданылу мысалдарына сипаттама жасалған.

Сөздік ЖОО студенттері, Күншығыс елін зерттеушілер, қоршаған орта мәселелерімен айналысатын мамандар мен ғылыми қызметкерлерге және осы салаға қызығушылық танытқан көпшілік қауымға пайдалы болмақ.

**ӘОЖ 502/504 (038)**

**КБЖ 20.1 я2**

ISBN 978-601-04-6212-0

© Ахапов Е.А., Керимова Ж.К., 2023  
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2023

## АЛҒЫ СӨЗ

Қазіргі жаһандану заманында саяси-әлеуметтік-экономикалық мәселелермен қатар қоршаған орта мәселелері де өзекті әрі маңызды болып табылады. Соның бір мысалы ретінде 2021 жылдың қараша айында Ұлыбританияның Глазго қаласында өткен БҰҰ-ның ғаламдық климаттың күрт өзгеруіне қатысты негіздемелік конвенциясы аясындағы 26-халықаралық конференциясын (COP 26) айтуға болады. Осы кездесуде көтерілген мәселелерге Қазақстан Республикасы да қосылатынын мемлекет тарапынан қатысқан үкімет басшысы растап, 2020 жылдың желтоқсан айында Қазақстан Республикасы президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың жариялаған 2060 жылы «көміртекті бейтараптыққа» жету мақсатын да баяндады. Яғни, осыдан көріп отырғанымыздай мемлекет алдында үлкен мақсат қойылғаны көрінеді. Сонымен қатар, «көміртекті бейтараптық» тәрізді жаңа экотерминдердің күнделікті қолданысқа енуі күтілуде.

Сөздік авторларының негізгі мақсаты – еліміздің жас мамандарына жапон тілінде қоршаған орта саласына қатысты түсіндірме сөздікке қажеттілікті қанағаттандыруда өз үлесін қосу. Авторлар осы саладағы тәжірибелеріне сүйене отырып, оқырмандарға түсінікті тілмен еліміздегі жапон-қазақ тілдеріндегі терминдік анықтама сөздерді толықтырып, жас мамандардың экологиялық білімділігін көтеруіне септігін тигізсе еңбегіміз ақталады деп есептейді.

Сөздікті құрастыру кезінде қоршаған орта саласында зерттеулермен айналасып жүрген жапон ғалымдарының, ізденуші-зерттеушілердің, түсіндірме сөздіктердің, ресми мемлекеттік ұйымдардың материалдары пайдаланылды.

Сөздікті пайдаланушыларға ыңғайлы және пайдалы болуы үшін сөздіктің келесі ерекшеліктерін атап өтейік. Осы сөздікте заманауи Жапонияда жиі қолданылатын 50 жапон тіліндегі экологиялық терминдердің қазақ тіліндегі түсіндірмесі берілген. Әр терминге анықтама беріліп, олардың қолданылу мысалдарына сипаттама беріледі. Сөздіктегі қоршаған орта саласына қатысты

түсініктер, терминдер биология, химия, география, экология, экономика, әлеуметтану, т.б. ғылым салаларымен ұштасып жатыр және қоғамның әртүрлі салаларын қамтиды.

Сөздікті пайдаланушыларға, негізінен, терминдердің ағылшын және орыс тілдеріндегі баламаларының қажеттілігін ескеріп, оны сөздіктің соңына кесте түрінде қостық. Сонымен қатар заманауи Жапония мен Қазақстандағы экосаясатына қатысты маңызды оқиғаларға қысқа шолуды хронологиялық тізбекпен беріп отырмыз.

Сөздік ЖОО студенттері, Күншығыс елін зерттеушілер, қоршаған орта мәселелерімен айналысатын мамандар мен ғылыми қызметкерлер, қызығушылық танытқан көпшілік қауымға арналған.

*Е.А. Ахапов, Ж.К. Керимова*  
*19.01.2022 жыл*

## Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. 上田豊甫、赤間美文「環境用語辞典」、共立出版、2005.
2. 環境経営辞典 2006 用語解説・法律・データ集」日経 BP 社、2006
3. 松下和夫「環境政策学のすすめ」丸善株式会社、2007.
4. 上田和弘「環境経済学」岩波書店、2001
5. 三俣学（編者）「コモンズ研究のフロンティア山野海川の共的世界」東京大学出版会、2008.
6. 白潟敏郎（編著者）「図解最新規格完全対応版 ISO14001 早わかり」中経出版、2005.
7. 斎藤實男「PUN の缶詰グリーン流通」晃洋書房、2007
8. 堺井宏光「歴史認識に基づく環境論」現代書房、2006.
9. Бигалиев А.Б. Проблемы окружающей среды и сохранения биологического разнообразия: учеб.пособие. – Алматы: NURPRESS. 2010: 260 стр.
10. Обзор результативности экологической деятельности. ЕЭК ООН, третий обзор: Казахстан. Женева, 2019 г.
11. 「環境未来都市」構想とは「環境未来都市」構想 (future-city.go.jp)
12. 地方創生 SDG s 「環境未来都市」構想 - 地方創生推進事務局 (chisou.go.jp)
13. SDGs とは？ JAPAN SDGs Action Platform 外務省 (mofa.go.jp)
14. 持続可能な開発目標（SDGs）推進本部 (kantei.go.jp)
15. 環境省\_政策分野一覧 (env.go.jp)
16. 環境省\_法令・告示・通達 (env.go.jp)
17. 環境省\_環境白書・循環型社会白書・生物多様性白書 (env.go.jp)
18. データセット (Data.go.jp)
19. 地球環境 外務省 (mofa.go.jp)
20. 気候変動 外務省 (mofa.go.jp)
21. Hens L., Nath B., “The Johannesburg Conference”, Environment Development and Sustainability 5: 7-39, 2003.
22. Jong M., Joss S., Schraven D., Zhan C., Weijnen M. Sustainable – smart – resilient – low carbon – eco – knowledge cities; making sense of a multitude of concepts promoting sustainable urbanization. Journal of Cleaner Production, No. 109, pp. 25-38. 201523. 6.Joss S. Eco-cities: a global survey 2009. The Sustainable City VI, pp. 239-250. 2010
23. UN Migration, International Organization of Migration <https://www.iom.int/de-finitional-issues>
24. Адина Нурбергел. Климатический компромисс. колонка Планета. 10 страница. Казахстанская правда. 18.11.2021.

# МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ .....	3
1. БҰҰ адамды қоршаған орта мәселелері бойынша конференциясы (Стокгольм конференциясы) 国連環境会議 (ストックホルム会議) .....	5
2. БҰҰ қоршаған орта және даму жөніндегі конференциясы (Жер саммиті) 環境と開発に関する国連会議 (地球サミット) .....	6
3. Қоршаған орта салығы 環境税 .....	7
4. Қоршаған орта құқығы / Экологиялық сот ісі 環境権 / 環境訴 .....	8
5. Экологиялық білім 環境教育 .....	9
6. Биоалуантүрлік 生物多様性 .....	10
7. Өнеркәсіптік және қатты тұрмыстық қалдықтар 産業廃棄物 / 一般廃棄物 .....	11
8. Қалдықты шығаратын компания жауапкершілігі 排出事業者責任 .....	12
9. Өнеркәсіптік қалдықтар салығы 産業廃棄物税 .....	13
10. 3R 3R .....	14
11. Нөлдік эмиссия ゼロエミッション .....	15
12. WEEE директивасы WEEE 指令 .....	16
13. Киото протоколы 京都議定書 .....	17
14. Эмиссиялық сауда 排出権取引 .....	19
15. Отындық элемент 燃料電池 .....	20
16. Экологиялық баяндама / КӨЖ туралы баяндама CSR 環境報告書 / 報告書 .....	21
17. ISO 14001 ISO 14001 .....	22
18. Корпоративтік әлеуметтік жауапкершілік (КӨЖ) 企業の社会的責任 (CSR) .....	23
19. Экологиялық есеп 環境会計 .....	24

20. Өмірлік циклді бағалау (LCA) ライフサイクルアセスメント (LCA) .....	25
21. Жасыл қаржыландыру グリーン金融 .....	26
22. «Жасыл» сатып алу/«жасыл» сауда жасау グリーン購入/グリーン調達 .....	27
23. Экологиялық жапсырма 環境ラベル .....	28
24. Диоксин ダイオキシン .....	29
25. «Экологиялық гормон» немесе гормонды бұзатын химиялық заттар 環境ホルモン .....	30
26. ҮОҚ ережелері VOC 規制 .....	31
27. RoHS директивасы RoHS 指令 .....	32
28. LONAS ロハス .....	33
29. Биологиялық ыдырайтын пластик 生分解性プラスチック .....	34
30. Экологиялық NGO/NPO 環境 NGO/NPO .....	35
31. Орхус конвенциясы オーフス条約 .....	36
32. Биэтанол バイオエタノール .....	37
33. J-Moss ジェイモス .....	38
34. Су ресурстары 水資源 .....	39
35. Модальды ауысым モーダルシフト .....	40
36. Көміртекті бейтарап カーボンニュートラル .....	41
37. Жарықдиодты шам LED 照明 .....	42
38. Қоршаған орта сыйымдылығы 環境収容力/Carrying capacity .....	43
39. Қалыпты жұмыс барысы Business as usual/ BAU .....	45
40. Жалпыға ортақ аймақ трагедиясы 共有地の悲劇/Tragedy of commons .....	47



41. Қамтамасыз ету және сіңіру көздері 供給源と吸収源/ソースとシンク/Source and sink .....	49
42. Ақылды қала / эоқала / экомодель қала / болашақ қаласы スマートシティ/エコシティ/環境モデル都市/環境未来都市 .....	51
43. Ұсақ дисперсиялы қалқыма бөлшектер (PM 2.5) 微小粒子状物質 (PM 2.5).....	53
44. Жылу аралы ヒートアイランド .....	54
45. Парниктік әсер 温室効果.....	55
46. Париж келісімі パリ協定.....	56
47. Терең экология және таяз экология ディープ・エコロジーと シャロウ・エコロジー.....	57
48. Экологиялық босқындар 環境非難/環境難民.....	58
49. Қайта өңдеуге негізделген қоғам 循環型社会.....	59
50. Қоршаған ортаға әсерді бағалау 環境アセスメント.....	61
<b>СӨЗДІКТЕГІ ЭКОТЕРМИНДЕРДІҢ ТӨРТ</b> (қазақ, орыс, ағылшын және жапон) ТІЛДЕГІ АУДАРМАЛАРЫ .....	63
<b>ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭКОСАЯСАТЫНА</b> <b>ҚАТЫСТЫ МАҢЫЗДЫ ОҚИҒАЛАРҒА ШОЛУ</b> .....	67
環境政策主要年表 (カザフスタン) .....	69
<b>ЖАПОНИЯНЫҢ ЭКОСАЯСАТЫНА</b> <b>ҚАТЫСТЫ МАҢЫЗДЫ ОҚИҒАЛАРҒА ШОЛУ</b> .....	71
環境政策に対する基本イベントレビュー (日本) .....	74
<b>ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ</b> .....	77

Оқу басылымы

Ахапов Ерлан Абдиевич  
Керимова Жансая Казыбаевна

## **ЖАПОНША-ҚАЗАҚША ЭКОТЕРМИНДЕРДІҢ ҚЫСҚАША ТҮСІНДІРМЕ СӨЗДІГІ**

Компьютерде беттеген *Н. Базарбаева*  
Мұқабаны безендірген *Б. Барманбеков*

*Авторлық редакциямен шығарылды*

**ИБ № 14923**

Басуға 28.02.2023 жылы қол қойылды. Пішімі 60х84<sup>1/16</sup>.  
Көлемі 5,0 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс № 288.

Таралымы 30 дана. Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің  
«Қазақ университеті» баспа үйі.

050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.  
«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.